

HANDELINGEN

20

Paulus' reis naar Jeruzalem en zijn
afscheidswaarden aan de oudsten van Efeze

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/handelingen/20

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Paulus' moeilijke jaren in Efeze	4 min	4
2	Vertrek uit Efeze naar Griekenland	3 min	5
3	Reisplannen vanuit Korinthe	3 min	7
4	Febe brengt de Romeinenbrief	2 min	9
5	Een Joods complot wijzigt de reisroute	2 min	10
6	Paulus en zijn reisgezelschap	4 min	11
7	De collecte voor Jeruzalem	4 min	12
8	Verantwoording over het ingezamelde geld	2 min	14
9	Van Filippi naar Troas	3 min	15
10	Eutychus tijdens de samenkomst in Troas	2 min	16
11	Samenkomen op de eerste dag van de week	2 min	17
12	De zondag en de sabbat	3 min	18
13	De dood en opwekking van Eutychus	2 min	20
14	De zeereis naar Milete	2 min	21

15	Paulus vaart Efeze voorbij	2 min	23
16	Paulus blikt terug op zijn bediening	2 min	24
17	Bekering tot God en geloof in Christus	4 min	25
18	Boeien en verdrukkingen in Jeruzalem	2 min	27
19	Was Paulus door de Geest geleid?	2 min	28
20	Had Paulus naar Jeruzalem moeten gaan?	4 min	29
21	Het ene Evangelie van Gods genade	4 min	32
22	Paulus als trouwe wachter	3 min	34
23	Oudsten, opzieners en herders	4 min	36
24	Waakzaamheid voor wolven en valse leer	3 min	38
25	Arbeid, vrijgevigheid en afscheid	3 min	39
	Om verder te lezen		41

1

Paulus' moeilijke jaren in Efeze

Goed, we gaan naar Handelingen, hoofdstuk 20. Dit hoofdstuk bevat de enige redevoering in het boek Handelingen die voor een christelijk publiek werd gehouden. Is dat niet interessant? Het boek gaat over de geschiedenis van de gemeente, en toch hebben we geen redevoeringen die tot de gemeente zijn gericht. We hebben redevoeringen die tot de Joden zijn gericht, redevoeringen in de synagogen, een redevoering op de Areopagus tot de heidenen en redevoeringen tot het Sanhedrin. Maar van alle toespraken die in het boek Handelingen zijn opgetekend, is er geen enkele tot christenen gericht, behalve die in dit specifieke hoofdstuk. Die is gericht tot de oudsten van de gemeente van Efeze.

Paulus is op reis, en aan het einde van hoofdstuk 19 zien we dat hij reden heeft om Efeze te verlaten. In de openingsverzen van hoofdstuk 20 verlaat hij Efeze inderdaad. Hij heeft tussen de twee en drie jaar in Efeze doorgebracht en daar gediend. Het is een moeilijke tijd geweest. Dat weten we door zijn brieven, vooral door uitspraken die hij deed in 1 Korinthe 15 en in 2 Korinthe, hoofdstuk 1, waar hij spreekt over wat hij in Efeze heeft meegemaakt. Hij zegt dat hij de dood nabij was, dat hij aan zijn leven wanhoopde en dat zijn beproevingen buiten alle proporties waren, bovenmate zwaar.

Aan de andere kant wordt ons verteld dat hij gezegend was met het vermogen om buitengewone wonderen te doen toen hij daar in Efeze was. Paulus deed op veel plaatsen wonderen, maar de wonderen in Efeze waren kennelijk buitengewoon talrijk en ook ongewoon van aard. Er konden bijvoorbeeld dingen die van hem afkomstig waren naar zieke mensen worden gebracht, en wanneer zij die kregen, werden ze genezen. Of wanneer ze door demonen bezeten waren en er dingen van Paulus naar hen toe werden gebracht, gingen de demonen uit hen weg. Zo'n wonder wordt nergens anders in het boek Handelingen over de apostelen vermeld. En Lukas zegt zelf in vers 11 van hoofdstuk 19 dat dit bijzondere, buitengewone wonderen waren. Er was dus sprake van buitengewone wonderbaarlijke activiteit en van buitengewone moeilijkheden voor Paulus tijdens de twee of drie jaar die hij in Efeze doorbracht.

Aan het einde van die tijd ontstond er een groot oproer. Dat was niet door hem veroorzaakt, maar het werd uitgelokt door zijn afwijzing van afgoderij en door de zilversmeden van Efeze. Zij verdienden hun brood met het maken van zilveren tempeltjes voor de godin Artemis, die ook Diana wordt genoemd. Zij besloten dat ze al snel zonder werk zouden zitten als Paulus zo succesvol bleef met zijn evangelisatiewerk in Efeze. Daarom zetten ze de heidenen aan tot een oproer. De situatie was zo gewelddadig dat vrijwel niemand de menigte kon toespreken.

Paulus wilde dat wel, maar zijn eigen vrienden lieten hem niet naar binnen gaan, want het speelde zich af in het theater. Ze waren bang dat hij uit elkaar getrokken en gedood zou worden. Maar uiteindelijk stond de stadssecretaris op en berispte de menigte wegens hun wangedrag. Daarmee eindigde het oproer, aan het einde van hoofdstuk 19.

2

Vertrek uit Efeze naar Griekenland

Paulus had al voordat dit oproer ontstond besloten dat hij Efeze zou verlaten. Dit werd eenvoudigweg de aanleiding om eerder dan gepland te vertrekken. In hoofdstuk 19, vers 21, vóórdat dat oproer ontstond, lezen we:

En toen dit alles voorbij was, nam Paulus zich in de geest voor door Macedonië en Achaje te gaan om naar Jeruzalem te reizen. Hij zei: Wanneer ik daar geweest ben, moet ik ook Rome zien.

HANDELINGEN 19:21

Nog voordat deze bijzondere moeilijkheden aan het einde van zijn verblijf in Efeze ontstonden, had hij zijn besluit al genomen:

Ik ga naar Macedonië en Achaje. Dat zijn natuurlijk Noord- en Zuid-Griekenland.

Zijn reisplannen lagen al vast. In hoofdstuk 19, vers 22, stuurde hij zelfs twee van degenen die hem dienden, Timotheüs en Erastus, naar Macedonië. Zelf bleef hij nog een poosje in Asia. Hij had dus niet alleen al besloten dat hij naar Macedonië zou gaan,

maar had ook al een team vooruitgestuurd om de weg voor hem voor te bereiden. Zijn vertrek uit Efeze werd niet door dit oproer veroorzaakt. Het was iets wat hij al van plan was te doen.

Nadat het oproer voorbij was, staat er in hoofdstuk 20, vers 1:

Nadat de opschudding bedaard was, ontbood Paulus de discipelen en, na hen gegroet te hebben, vertrok hij om naar Macedonië te reizen.

HANDELINGEN 20:1

Dat maakte natuurlijk al deel uit van zijn plannen.

Toen hij in Macedonië aankwam, schreef hij het boek 2 Korinthe. Tijdens zijn verblijf in Efeze schreef hij het boek 1 Korinthe, en nadat hij Efeze had verlaten en in Macedonië was aangekomen, schreef hij het boek 2 Korinthe. Hoe weten we dat? Omdat hij hierover spreekt in 2 Korinthe. Hij vertelt dat hij in Efeze was geweest en daarna naar Macedonië was gekomen, en dat hij van daaruit de brief schreef. Je kunt de brieven van Paulus en de verwijzingen daarin naar zijn reizen dus laten aansluiten op het verslag dat Lukas hier van zijn reizen geeft.

Nadat hij die streek was doorgetrokken en hen met veel woorden had bemoedigd, kwam hij in Griekenland. Strikt genomen is Macedonië Griekenland. Het is Noord-Griekenland. Achaje was de provincie in het zuiden van Griekenland. Maar Griekenland was een gangbare benaming voor Achaje. Hij maakt duidelijk onderscheid tussen wat hij Macedonië noemt en wat hij Griekenland noemt. Dat betekent dat hij het woord Griekenland hier in de gangbare betekenis gebruikt, waarbij het alleen verwijst naar het zuidelijke district, de zuidelijke provincie die Achaje wordt genoemd.

Daar lag Korinthe. Dat was misschien de enige gemeente in Achaje. Athene lag in Achaje, maar voor zover we kunnen nagaan, had Paulus in Athene geen gemeente gesticht, hoewel hij daar wel geweest was. Er was waarschijnlijk een gemeente in Kenchreeën, dat vlak bij Korinthe lag. Het was een zeehaven van Korinthe. Maar er staat dat hij drie maanden in Achaje bleef, en dat moet in feite in Korinthe zijn

geweest. Dus nadat hij zijn twee brieven aan de Korintheërs had gestuurd, ging hij inderdaad nog drie maanden bij hen doorbrengen. Dat was waarschijnlijk de laatste keer dat hij die mensen ooit zag.

3

Reisplannen vanuit Korinthe

Waarschijnlijk bleef hij daar gedurende de winter, omdat hij van plan was naar Jeruzalem te varen. Zoals we weten, waren zijn uitgesproken plannen ons al eerder in hoofdstuk 19 meegedeeld. Maar in een bepaalde tijd van het jaar voeren de mensen gewoon niet op open zee. Volgens mij was dat ergens na november. Er is een bepaalde datum, meen ik, in oktober of november, waarna je niet meer gaat varen, behalve misschien om je leven te redden. Het is dan geen tijd om over zee te reizen. Hij overwinterde dus waarschijnlijk in Korinthe. Hij bleef daar drie maanden, en terwijl hij daar was, schreef hij het boek Romeinen.

In het boek Romeinen noemt hij dezelfde reisplannen waarover we al in hoofdstuk 19 hebben gelezen. Hij zegt:

zal ik, wanneer ik naar Spanje reis, naar u toe komen. Ik hoop u namelijk op doorreis te zien en door u op weg daarheen verder geholpen te worden, als ik eerst wat van de ontmoeting met u genoten zal hebben. Maar nu reis ik naar Jeruzalem om de heiligen te dienen, want de gemeenten van Macedonië en Achaje hebben het goedgevonden enige handreiking te doen aan de armen onder de heiligen in Jeruzalem. Zij hebben het namelijk goedgevonden, en zij zijn het ook aan hen verplicht. Immers, als de heidenen aan hun geestelijke weldaden deel gekregen hebben, zijn zij ook verplicht hen met stoffelijke te dienen. Als ik deze zaak dan volbracht zal hebben en hun deze vrucht officieel afgedragen zal hebben, zal ik via u naar Spanje reizen.

ROMEINEN 15:24-28

Toen Paulus Romeinen schreef, was hij dus van plan om meteen naar Jeruzalem te gaan. Hij hoopte daar maar kort te blijven en dan naar Rome en Spanje te gaan. Het bezoek aan Rome dat hij verwachtte te brengen, zou zijn eerste bezoek daar zijn. In Romeinen zegt hij:

Steeds weer vraag ik in mijn gebeden of mij, zo mogelijk, door de wil van God eens een goede gelegenheid geboden zal worden om naar u toe te komen. Want ik verlang er vurig naar u te zien, om u in enige geestelijke genadegave te laten delen, waardoor u versterkt zou worden, dat is te zeggen, om in uw midden samen bemoedigd te worden door het onderlinge geloof, zowel dat van u als dat van mij. Maar ik wil niet dat u er geen weet van hebt, broeders, dat ik dikwijls het voornemen had naar u toe te komen om ook onder u enige vrucht te hebben, zoals ook onder de andere heidenen. Tot nu toe was ik echter verhinderd.

ROMEINEN 1:10-13

In hoofdstuk 15 van Romeinen zegt hij dat hij niet had kunnen komen omdat hij zich erop had toegelegd het Evangelie te prediken waar nog niemand had gepredikt. In Rome had al iemand gepredikt, want daar was een gemeente.

Hij zegt:

Ik heb het Evangelie verkondigd in het hele gebied van Jeruzalem tot aan Illyricum.

ROMEINEN 15:19

en dat is zoiets als het huidige... Ik weet niet wat het nu is. Toen ik opgroeide was het Joegoslavië, ten noorden van Griekenland. Hij zegt:

Nu heb ik in deze streken geen nieuw werkterrein meer. Daarom ga ik eerst naar Jeruzalem en daarna kom ik naar u in Rome.

ROMEINEN 15:23-25

4

Febe brengt de Romeinenbrief

Dat zegt hij in Romeinen, en dat was zijn plan toen hij daar in Korinthe was.

Hij vermeldt inderdaad dat hij in Achaje is, vrijwel zeker in Korinthe, wanneer hij Romeinen schrijft. Romeinen 16:1 vertelt ons trouwens hoe we weten dat hij daar was toen hij die brief schreef. In Romeinen 16:1 zei hij:

En ik beveel u Febe, onze zuster, aan, die een dienaress is van de gemeente die in Kenchreeën is,

ROMEINEN 16:1

Kenchreeën was de zeehaven van Korinthe, en Febe was een diacones. In het Grieks staat dat zij een diacones van de gemeente in Kenchreeën was. Blijkbaar was ze op reis en nam ze waarschijnlijk de brief mee. In die tijd hadden ze geen postdienst. Wij vinden ontzettend veel dingen vanzelfsprekend. Als je een brief naar een ander land wilde sturen, moest je iemand vinden die daarheen ging, bereid was hem voor je mee te nemen en hem af te geven aan de mensen voor wie hij bestemd was.

Paulus vermeldt in zijn brieven vaak aan zijn lezers wie de brief meeneemt. Hij stelt die persoon aan hen voor en zegt in feite: 'Dit is iemand die te vertrouwen is. Wanneer die persoon aankomt, zal die je meer vertellen over wat ik aan het doen ben', enzovoort. De brief werd blijkbaar meegenomen door Febe, die diacones was in Kenchreeën, de zeehaven van Korinthe. Het ligt het meest voor de hand dat Paulus deze brief vanuit Korinthe stuurde toen Febe een reis naar Rome maakte, en dat zij dus zijn brief meenam.

5

Een Joods complot wijzigt de reisroute

Na drie maanden, zo staat er, besloten de Joden tegen hem samen te spannen toen hij op het punt stond naar Syrië te varen, en hij besloot via Macedonië terug te keren. Merk op dat hij op het punt stond te gaan varen. Hij wilde aan boord van een schip gaan en naar Syrië reizen, waar Antiochië lag, zijn thuisgemeente. Daarna wilde hij naar Jeruzalem gaan. Maar toen hij van plan was naar Syrië te varen, kwam hij erachter dat de Joden een complot tegen hem hadden gesmeed. Hij besloot uiteindelijk toch niet per schip te gaan. In plaats daarvan reisde hij over land weer naar het noorden, naar Noord-Griekenland, en ging hij vanuit een andere haven aan boord van een schip.

Wat hier blijkbaar aan de hand is, is dat het naar alle waarschijnlijkheid ongeveer de tijd van het Pascha is, en hij hoopt daarvoor in Jeruzalem te komen. Misschien komt hij niet op tijd voor het Pascha in Jeruzalem aan, maar het is rond de tijd van het Pascha. Joden uit de hele wereld reisden dan naar Jeruzalem. Het zou dus gemakkelijk zijn een schip te vinden dat die kant op ging, want veel Joden uit Achaje zouden die kant op gaan.

Het probleem is dat Paulus niet op een schip vol Joden wil zitten als de Joden een complot smeden om hem te doden. Het zou zo gemakkelijk voor hen zijn om hem te doden, hem overboord te gooien en van hem af te zijn. Je wilt niet met een groep mensen die een complot smeden om je te doden, vastzitten op een kleine boot. Toen hij dus hoorde dat ze een complot tegen hem smeedden, besloot hij: 'Ik denk niet dat ik de boot neem. Ik denk dat ik weer noordwaarts door Macedonië zal reizen.' Daarom veranderden zijn plannen daar in vers 3.

6

Paulus en zijn reisgezelschap

Vers 4:

En tot in Asia vergezelden hem Sopater uit Berea, en van de Thessalonicenzen Aristarchus en Secundus, en Gajus uit Derbe, en Timotheüs, en Tychikus en Trofimus uit Asia.

HANDELINGEN 20:4

Hij trok noordwaarts door Macedonië en gaat terug naar Asia. Dat betekent dat hij de kleinere zee, de Egeïsche Zee, oversteekt om terug te gaan naar Troas. Troas is de haven in Asia waar hij naar terugkeert. Hij reist vanuit Filippi naar de kust, zestien kilometer verderop. Daarna neemt hij een schip naar Troas, en dan zal hij in Asia zijn.

Op deze reis naar Asia werd hij vergezeld door een man die Sopater heette. Die was een afgevaardigde van de gemeente in Berea. Maar er waren ook mensen uit andere gemeenten bij:

Aristarchus en Secundus uit Tessalonica.

De gemeente in Thessalonica stuurde enkele afgevaardigden met Paulus mee.

Derbe lag natuurlijk in Galatië, maar blijkbaar reisde Gajus met Paulus mee, of had hij zich in Griekenland bij Paulus aangesloten.

Timotheüs kwam uit Lystra. Tychikus en Trofimus kwamen uit Efeze in Asia.

Paulus had een behoorlijk groot team bij zich, en vrijwel zeker was Titus ook bij hem. Het is interessant dat Titus nergens in het boek Handelingen wordt genoemd, net zoals Lukas in het boek Handelingen nergens bij naam wordt genoemd. Als er geen betere redenen waren om te geloven dat Lukas de schrijver was, zou je kunnen opperen dat Titus misschien de schrijver was, omdat hij zichzelf niet bij naam noemt. Maar Lukas doet dat evenmin, en er is veel beter bewijs dat Lukas de schrijver was. Ik weet niet waarom Lukas Titus niet bij naam noemt, want Titus was daar beslist bij.

We weten dat Paulus in de brieven aan de Korintheïers vertelt dat Titus een belangrijke rol vervulde door boodschappen en brieven van Paulus heen en weer te brengen tussen Paulus in Efeze en Korinthe. Titus wordt later natuurlijk heel belangrijk. De brief aan Titus is aan hem geschreven. Paulus had hem op Kreta achtergelaten om oudsten in de gemeenten aan te stellen, enzovoort. Titus is iemand die we kennen en die we door de brieven behoorlijk goed hebben leren kennen. Maar in het boek Handelingen wordt hij nooit bij naam genoemd. Ik kan daar geen reden voor geven. Niemand weet wat de reden daarvoor zou kunnen zijn. Misschien heeft hij Lukas gevraagd zijn naam erbuiten te laten. Ik weet het niet. Maar Titus behoorde waarschijnlijk ook tot deze groep.

Het is moeilijk met zekerheid te zeggen, maar je kunt zien dat Paulus reist met een groep mannen die verschillende gebieden vertegenwoordigen waar hij gediend had. Enkelen kwamen uit Galatië, namelijk Gajus en Timotheüs. Enkelen kwamen uit Macedonië, namelijk Aristarchus en Secundus uit Thessalonica, en ook Sopater uit Berea. Verder waren er twee mannen uit Asia, uit Efeze: Tychikus en Trofimus. Hij had dus vertegenwoordigers bij zich uit alle gebieden waar hij gediend had.

Daar kunnen meerdere redenen voor zijn geweest. Misschien deed hij het eenvoudig omdat hij verantwoording wilde afleggen. Hij was een ongehuwde man die alleen rondreisde. Het is altijd goed om andere mannen om je heen te hebben, zodat je gedachten gericht blijven op de dingen waarop ze gericht horen te zijn.

7

De collecte voor Jeruzalem

Belangrijker nog is iets wat het boek Handelingen niet benadrukt, maar de brieven van Paulus wel. Gedurende deze hele periode bezocht Paulus deze gemeenten niet alleen om ze te helpen grondvesten. Hij bezocht ze ook om bij hen de bijdrage in te zamelen die zij op zijn aansporing gezamenlijk bijeenbrachten. Die zou worden overhandigd aan de heiligen in Jeruzalem, die onder economische moeilijkheden gebukt gingen.

Daar waren twee redenen voor. Natuurlijk geef je giften aan mensen die economische moeilijkheden hebben omdat ze economische moeilijkheden hebben. Voor een deel was het eenvoudig liefdadigheid. De andere reden was dat Paulus hoopte dat het meenemen van giften van de gemeenten uit de heidenen en het geven daarvan aan de Joodse gemeente zou helpen om de onderlinge verhoudingen te herstellen. Die verhoudingen tussen de Joodse gemeente en de gemeenten uit de heidenen waren altijd kwetsbaar.

De Joodse gemeente erkende de gemeenten uit de heidenen en omgekeerd. Maar dat culturele verschil was er altijd. Onder de oppervlakte leefde altijd het gevoel dat de Joodse gemeente alle wetten onderhield, koosjer leefde en zelfs als christenen op de tempel gericht was, terwijl de heidenen bij geen van die dingen betrokken waren. Er bestond altijd het gevaar dat Joodse christenen, niet officieel maar wel persoonlijk, enigszins op de heidenen zouden neerkijken.

Onder de oppervlakte was er altijd onenigheid tussen Paulus, wiens bediening vooral op de heidenen gericht was, en de gemeente in Jeruzalem. Soms kwam die onenigheid zelfs aan de oppervlakte. We zien dat wanneer Paulus daadwerkelijk in Jeruzalem aankomt. We lezen dat Jakobus zegt:

En toen zij dat gehoord hadden, prezen zij de Heere en zeiden tegen hem: U ziet, broeder, hoeveel tienduizenden Joden er zijn die geloven; en zij zijn allemaal ijveraars voor de wet. Men heeft hun over u verteld dat u alle Joden die onder de heidenen wonen, leert afvallig te worden van Mozes, doordat u zegt dat zij de kinderen niet moeten besnijden en ook niet moeten wandelen overeenkomstig de gebruiken van de wet.

HANDELINGEN 21:20-21

Dat was precies het probleem. Paulus wist heel goed dat judaïsten uit Jeruzalem vaak naar zijn gemeenten uit de heidenen kwamen en probeerden zijn werk te ondermijnen. Er waren problemen tussen de gemeenten uit de heidenen en de Joodse gemeente. Officieel erkenden ze elkaar, maar persoonlijk hadden ze problemen met elkaar.

Paulus verklaart in Romeinen hoofdstuk 15 dat hij hoopte dat deze ruimhartige gift van de gemeenten uit de heidenen aan de Joodse gemeente de verhoudingen zou helpen verbeteren. Zo zou de Joodse gemeente dankbaarheid en meer waardering voor de gemeenten uit de heidenen krijgen. De gift was bedoeld om de armen te helpen, maar ook om de eenheid tussen de twee delen van de gemeente te bevorderen.

Paulus vond dit erg belangrijk. Vooral in 1 Korinthe spoort hij de Korintheïers aan ervoor te zorgen dat de gift gereed is wanneer hij komt. Er wordt ook op andere plaatsen naar de gift verwezen, bijvoorbeeld in 2 Korinthe, hoofdstuk 8 en 9. Twee hoofdstukken zijn hieraan gewijd, waarin hij hen aanspoort de gift bijeen te brengen. Het blijkt duidelijk uit de brieven van Paulus, want hij zegt dat de gemeenten in Macedonië ruimhartig hadden gegeven. Dat vinden we in 2 Korinthe 8. Hij zei dat de Macedonische gemeenten ruimhartig hadden gegeven, en hij spoort de gemeenten in Achaje, waaronder Korinthe, aan hetzelfde te doen.

8

Verantwoording over het ingezamelde geld

Paulus heeft dus deze collecte van verschillende gemeenten bij zich. En let erop dat vertegenwoordigers van die gemeenten met hem meereizen. Ook dat zou nuttig zijn om te voorkomen dat er beschuldigingen tegen hem werden geuit. Hij reist met veel geld. Om te beginnen kan het meenemen van veel mensen een manier zijn om het geld tegen diefstal te beschermen. Maar belangrijker nog, het is een manier om Paulus te beschermen tegen de beschuldiging dat hij zich deze giften heeft toegeëigend.

Er waren gevallen bekend waarin geld in zo'n situatie werd verduisterd. Er is een bekend geval waarover Josephus vertelt, dat iets eerder plaatsvond, slechts een paar jaar vóór dit moment in het leven van Paulus. Twee Joodse mannen kwamen naar Rome en beweerden dat ze leraren van proselieten waren. De vrouw van een Romeinse senator werd een Joodse proseliet en een leerling van deze twee Joodse mannen. Ze haalden haar over hun een zeer groot geldbedrag te geven om aan de tempel in Jeruzalem te schenken. Vervolgens eigenden zij het zich toe. Ze gingen er gewoon vandoor en er werd nooit meer iets van hen vernomen. Het geld is nooit in Jeruzalem aangekomen.

Omdat het slachtoffer de vrouw van een senator was, werd het een schandaal. Alle Romeinen wisten dus van zulke dingen. Deze mannen beweerden dat ze geld voor de tempel naar Jeruzalem brachten, maar ze namen het voor zichzelf. Dat was niet zo lang hiervoor gebeurd. Paulus beweert dus dat hij geld van de heidense gemeenten naar de gemeente in Jeruzalem brengt. Hij wilde ervoor zorgen dat er genoeg mensen waren die voor hem konden instaan. Waarschijnlijk stuurden enkele van de gemeenten die de giften hadden gegeven, een aantal van hun leden met Paulus mee. En ik weet zeker dat Paulus dat ook wilde, zodat hij heel duidelijk kon maken: „Ik heb dit geld niet aangeraakt. Deze mannen waren de hele tijd bij mij.”

9

Van Filippi naar Troas

Ze reizen echter niet allemaal samen naar Troas. Vanaf dat punt doen ze dat wel. Nadat deze namen zijn genoemd, lezen we hier in vers 5:

Dezen waren vooruitgereisd en wachtten ons op in Troas.

HANDELINGEN 20:5

Dat betekent dat al deze genoemde mannen Paulus en Lukas voorgingen naar Troas. Paulus en Lukas bleven in Filippi, kennelijk tot na de dagen van de ongezuurde broden, dat is Pascha. Er staat:

Wij echter vertrokken na de dagen van de ongezuurde broden per schip van Filippi en kwamen binnen vijf dagen bij hen in Troas aan, waar wij zeven dagen verbleven.

HANDELINGEN 20:6

Vers 6 zegt dat Lukas en Paulus zich na de dagen van de ongezuurde broden in Troas weer bij het gezelschap voegden. Ze voeren weg. Het lijkt erop dat het Feest van de ongezuurde broden een tijd was waarin Lukas, die al die tijd nauw verbonden was geweest met Filippi, bij de gemeente wilde zijn voor de vieringen die ze in die periode

hielden. Omdat Paulus beschikbaar was, besloot hij daar ook te zijn. De rest van zijn gezelschap kon gemist worden bij de vieringen die in Filippi plaatsvonden. Daarom stuurden ze hen vooruit naar Troas om daar op hen te wachten.

Lukas was, zoals je je herinnert, waarschijnlijk in feite de leider van de gemeente in Filippi. Paulus had die gemeente door zijn prediking gesticht, maar Paulus was de stad uitgejaagd. Daar was hij in de gevangenis gezet en hadden ze hem geslagen zonder te vragen of hij een Romeins burger was. Hij vertrok. Hij, Silas en Timotheüs vertrokken, maar ze lieten Lukas daar achter. Al die verdere tijd is Lukas daar geweest. Lukas is ongetwijfeld de man aan wie Paulus de leiding over de pas ontstane gemeente in Filippi heeft toevertrouwd. Tegen deze tijd is hij daar waarschijnlijk al jaren. Lukas is dus zeer nauw met de gemeente verbonden. Daarom vierten hij en Paulus de dagen van de ongezuurde broden met die gemeente. Daarna gaan ze aan boord van een schip, varen over de Egeïsche Zee en ontmoeten hun vrienden, die hun naar Troas zijn voorgedaan.

Het is interessant dat ze er vijf dagen over deden om over te varen. Ik zeg dat het interessant is, omdat ze er twee dagen over deden om naar het westen te varen toen ze in de andere richting hetzelfde stuk zee overstaken. Dat staat in hoofdstuk 16, vers 11, toen ze voor het eerst van Troas naar Neapolis overstaken, de haven van Filippi. Toen ze dezelfde reis naar het oosten maakten, duurde die vijf dagen. In dit specifieke geval moeten ze dus tegen behoorlijk sterke tegenwind in hebben gevaren, of de eerste keer hadden ze een krachtige wind mee. Hoe dan ook, deze keer deden ze er in oostelijke richting ruim twee keer zo lang over om dezelfde afstand af te leggen.

10

Eutychus tijdens de samenkomst in Troas

Ze bleven zeven dagen in Troas. Troas heeft nu een gemeente. We lezen vóór dit moment niet dat er in Troas een gemeente werd gesticht. De enige andere keer dat we in Handelingen over Troas lezen, was voordat Paulus en Silas naar Europa gingen, toen ze vanuit Troas overstaken. Maar we lezen niet dat ze in Troas predikten. Waarschijnlijk deden ze dat wel, maar we lezen er niets over. Er is daar dus een

gemeente ontstaan zonder dat dit is opgetekend. Ze blijven zeven dagen bij die gemeente. In die tijd gebeurt er iets interessants. Een man sterft, en Paulus wekt hem op uit de dood.

En op de eerste dag van de week, toen de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken, sprak Paulus hen toe, omdat hij de volgende dag wilde vertrekken; en hij liet zijn toespraak voortduren tot middernacht. En er waren veel lampen in de bovenzaal waar zij bijeenwaren. En een zekere jongeman, van wie de naam Eutychus was, zat in het venster en werd door een diepe slaap overmand, doordat Paulus zo lang sprak. Hij viel, door de slaap overmand, van de derde verdieping naar beneden en werd dood opgetild. Maar Paulus ging naar beneden, wierp zich op hem, sloeg zijn armen om hem heen en zei: Maak geen misbaar, want zijn ziel is in hem. En nadat hij weer naar boven gegaan was, brood gebroken en iets genuttigd had, en hij lang, tot het aanbreken van de dag toe, met hen gesproken had, vertrok hij zo. En zij brachten de jongen levend mee en werden bovenmate vertroost.

HANDELINGEN 20:7-12

11

Samenkomen op de eerste dag van de week

Hij bracht dus zeven dagen door in Troas. Het opmerkelijkste gebeurde op de laatste dag dat hij daar was, vlak voordat hij vertrok. Het was een zondag, de eerste dag van de week. Er staat dat het de eerste dag van de week was toen ze samenkwamen om brood te breken. Dit is de enige plaats in het boek Handelingen waar wordt vermeld dat christenen op zondag samenkwamen, en in de hele Bijbel wordt nergens anders vermeld dat christenen op zondag samenkwamen.

Het is waar dat Paulus in Eerste Korinthe, hoofdstuk 16, wanneer hij spreekt over het inzamelen van de collecte, tegen de Korinthiërs zegt:

Leg op de eerste dag van de week wat geld opzij. Wanneer ik kom, zal ik het laten meenemen naar Jeruzalem.

1 KORINTHE 16:2-3

Hij zegt dat ze op de eerste dag van de week iets opzij moeten leggen, en sommige mensen nemen aan dat dit betekent dat ze tijdens een samenkomst van de gemeente een collecte houden. Dat zou kunnen, maar hij zegt niet uitdrukkelijk dat ze bij een samenkomst van de gemeente zijn. Je zou elke week thuis geld opzij kunnen leggen: denk eraan om op de eerste dag iets opzij te leggen. Maar het is heel goed mogelijk, misschien zelfs waarschijnlijk, dat dit tijdens een christelijke samenkomst gebeurde en dat Paulus verwachtte dat ze op de eerste dag van de week geld opzij zouden leggen.

We weten wel dat christenen tegen het einde van de eerste eeuw geregeld op zondag, de eerste dag van de week, samenkwamen. Dat deden ze om de opstanding van Christus te vieren. De Joodse gemeente hield misschien ook de sabbat, maar dat zou niet op zondag zijn geweest. Later in de christelijke geschiedenis heeft volgens de overlevering een paus verklaard dat de zondag de nieuwe sabbat is. Daarom hebben christenen de zondag sindsdien meestal als de sabbat beschouwd.

In de Bijbel is de sabbat echter niet de zondag. De sabbat is de zaterdag. Wanneer Paulus een synagoge binnengaat en er staat dat hij daar op de sabbat naartoe ging, betekent dat de zaterdag. Dan waren de Joden daar. Daar ging hij heen om te prediken. De zondag is nooit de sabbat geweest, maar werd wel de traditionele dag waarop christenen samenkwamen.

12

De zondag en de sabbat

Sommige mensen zeggen: 'Dan zouden we op zaterdag moeten samenkomen, want dat is de sabbat.' Dat roept de vraag op of wij de sabbat moeten houden. Naar mijn mening leert het Nieuwe Testament niet dat christenen verplicht zijn om op een bepaalde dag

de sabbat te houden. Als we dat wel moesten doen, zou het op zaterdag zijn, want dat is de sabbat. In de Schrift is nooit enige andere dag de sabbat genoemd. Het was een paus, en niet de Schrift, die zei dat de zondag de nieuwe sabbat is. Maar hoe dan ook, ik geloof niet dat de zondag de nieuwe sabbat is. Ik erken nog steeds dat christenen van oudsher op zondag zijn samengekomen en dat ze geen reden hebben om dat niet te doen. Christenen zijn in het Nieuwe Testament niet verplicht de sabbat te houden. Maar de eerste dag van de week was een viering van de opstanding van Christus.

We weten dat Justinus de Martelaar, iets minder dan een eeuw later, schreef dat de christelijke aanbidding op zondag plaatsvond. Sommigen zouden zeggen dat Johannes met de dag des Heeren in Openbaring de zondag bedoelt. Hij zegt:

Ik was in de geest op de dag des Heeren en ik hoorde achter mij een luide stem, als van een bazuin,

OPENBARING 1:10

Zij zeggen dit omdat de zondag in latere christelijke geschriften de dag des Heeren werd genoemd. Of Johannes die uitdrukking toen al op die manier gebruikte, of dat dit een latere ontwikkeling in het christelijke taalgebruik was, weten we niet.

In elk geval weten we dat de gemeente al heel vroeg, misschien zelfs in de tijd van de apostelen, geregeld op zondag begon samen te komen. Je herinnert je dat de gemeente in Jeruzalem elke dag samenkwam. De gemeente in Jeruzalem kwam in Handelingen, hoofdstuk 2, 3, 4 en 5, dagelijks bijeen in de tempel en van huis tot huis, waarbij ze brood braken, enzovoort. Oorspronkelijk hadden ze dus niet één dag van de week die hun dag van aanbidding was. Maar blijkbaar werd het handig, of wat dan ook, dat christenen eenmaal per week op zondag een hoofdsamenkomst hielden.

Er staat dat dit de eerste dag van de week was en dat ze samenkwamen om brood te breken. Dit wordt soms aangevoerd als bewijs dat christenen op dit vroege tijdstip al het gebruik hadden aangenomen om op zondag samen te komen, en misschien hadden ze dat ook. Misschien wordt dat hier gezegd, hoewel er niet staat dat ze dit elke zondag deden. Er staat dat Paulus de volgende dag zou vertrekken. Het was toevallig de eerste dag van de week. Dat kan voor het verhaal slechts een bijkomstigheid zijn.

Ze kwamen samen om brood te breken. Het is heel duidelijk dat ze een maaltijd hielden. Ze hielden niet alleen een eucharistieviering, want ze aten en dronken, enzovoort, zelfs nadat Paulus had gepredikt. Er staat dat ze hadden gegeten. Dit kan dus een wekelijkse samenkomst zijn geweest waarbij Paulus toevallig aanwezig kon zijn. Of misschien kwamen ze elke dag samen, maar viel deze samenkomst toevallig op de eerste dag van de week en wordt dat slechts terloops vermeld. Misschien interesseert dit je helemaal niet, maar degenen die willen aantonen dat christenen al sinds de tijd van de apostelen volgens een vast patroon op zondag samenkwamen, zouden dit vers gebruiken. Wat ik zeg, is dat je dit niet noodzakelijk uit dit vers kunt bewijzen, maar het kan wel waar zijn.

13

De dood en opwekking van Eutychus

Deze man Eutychus viel bij het open raam in slaap. Lukas wijt het er niet aan dat Paulus lange tijd predikte, hoewel hij wel vermeldt dat Paulus lange tijd predikte. Het was rond middernacht toen deze man in slaap viel. Maar hij lijkt het toe te schrijven aan het feit dat er veel lampen in de kamer waren. Een heel vers is gewijd aan het feit dat er veel lampen in de kamer waren. Het ging vermoedelijk om olielampen. Het moet er bedompt en heet zijn geweest, en flakkerend licht speelt voor je ogen. De lampen in de kamer lijken ertoe te hebben bijgedragen dat Eutychus in een diepe slaap wegzakte, of in een diepe slaap verzonk.

Hij zat in een open raam. Stel je eens voor hoe degenen die niet bij het raam zaten het volhielden. Als het muf en benauwd was in de kamer en de man in het raam er last van had, dan hadden de mensen die niet in het raam zaten waarschijnlijk ook moeite om hun ogen open te houden. Maar hij bevond zich toevallig op een hachelijke plek. Toen hij in slaap viel, viel hij uit het raam. Het was de derde verdieping, en hij stierf.

Paulus gaat naar beneden, werpt zich over hem heen en zegt:

Maak je geen zorgen, hij leeft nog.

Sommige mensen leiden daaruit af dat Eutychus niet dood was. Ze dachten dat hij dood was, maar na onderzoek maakte Paulus bekend:

Nee, hij leeft nog. Er zit nog leven in hem.

Maar zo bedoelt Lukas het niet, want Lukas zegt dat hij vandaar naar beneden viel en dood werd opgenomen. Lukas, een arts, verklaarde hem dus bij aankomst dood.

Maar Paulus strekte zich over hem heen uit. Dat is wat Elia deed over het dode lichaam van een jongen om hem op te wekken. Hij strekte zijn lichaam over hem heen uit, de man begon blijkbaar weer te ademen, en toen zei Paulus:

Maar Paulus ging naar beneden, wierp zich op hem, sloeg zijn armen om hem heen en zei: Maak geen misbaar, want zijn ziel is in hem.

HANDELINGEN 20:10

We lezen dat het goed ging met de jongen. Dit was nogal een opwindende gebeurtenis tijdens een samenkomst van de gemeente. Het is het enige geval waarvan we weten dat Paulus een dode opwekte. We weten dat Petrus in hoofdstuk 9 een dode opwekte, en nu zien we Paulus een dode opwekken. Nogmaals, vrijwel elk soort wonder dat Petrus deed, staat ergens in het verslag ook over Paulus opgetekend.

14

De zeereis naar Milete

Paulus beëindigde zijn prediking, ze waren klaar met eten, en de volgende ochtend vertrok Paulus. Ze vertrokken uit Troas. Vers 13 zegt:

Wij nu waren vooruitgegaan naar het schip en voeren weg naar Assus, waar wij Paulus aan boord zouden nemen, want zo had hij het ons opgedragen, omdat hijzelf te voet zou gaan.

HANDELINGEN 20:13

Dat ligt ongeveer 32 kilometer van Troas. Om de een of andere reden besloot Paulus te gaan lopen. Hij stuurde zijn gezelschap met een schip vooruit, maar zelf besloot hij die 32 kilometer te lopen. Waarschijnlijk wilde hij gewoon wat tijd alleen hebben, misschien om na te denken en te bidden. Er wordt ons niet verteld waarom hij ervoor koos te lopen. Misschien moest hij gewoon even zijn benen strekken.

Er staat:

Wij nu waren vooruitgegaan naar het schip en voeren weg naar Assus, waar wij Paulus aan boord zouden nemen, want zo had hij het ons opgedragen, omdat hijzelf te voet zou gaan. En toen hij zich in Assus bij ons gevoegd had, namen wij hem aan boord en gingen naar Mitylene.

HANDELINGEN 20:13-14

Mytilene lag nog eens 71 kilometer verder langs de kust. We reizen langs de westkust van Klein-Azië naar het zuiden. Dat is tegenwoordig Turkije. Troas ligt bijna helemaal bovenaan, 32 kilometer verder naar het zuiden ligt Assos, en 71 kilometer verder naar het zuiden ligt Mytilene. Paulus legde die 71 kilometer en de rest van de reis per schip af.

Mytilene ligt op een eiland. Het eiland heet Lesbos, Op dat moment gingen ze niet aan land; ze gingen alleen naar een eiland. Waarschijnlijk namen ze daar voorraden en andere dingen aan boord. Daarom wordt vermeld dat ze daarheen gingen.

En daarvandaan voeren wij verder en kwamen de volgende dag ter hoogte van Chios, en de dag daarna legden wij aan in Samos en bleven in Trogyllion, en de daaropvolgende dag kwamen wij in Milete aan.

HANDELINGEN 20:15

Chios en Samos zijn ook eilanden. Ze liggen voor de kust van Klein-Azië, en als je hun reis van plaats tot plaats volgt, zie je dat ze om de zuidpunt van het continent varen. Ze proberen om de zuidpunt van Klein-Azië heen te varen, en tegen de tijd dat ze bij Samos komen, zijn ze die zo goed als voorbij. Nu zullen ze vrijwel recht naar het oosten reizen om hun bestemming in het Midden-Oosten te bereiken.

15

Paulus vaart Efeze voorbij

Maar ze gingen wel aan land bij Milete, dat ongeveer 48 kilometer ten zuiden van Efeze ligt. Dat betekent dat ze Efeze voorbijvoeren. Ze begonnen ten noorden van Efeze en gingen bij Milete aan land, 48 kilometer ten zuiden van Efeze. De reden daarvoor wordt in vers 16 gegeven:

Want Paulus had zich voorgenomen Efeze voorbij te varen om geen tijd in Asia te hoeven doorbrengen, want hij haastte zich om, als het mogelijk voor hem was, op de Pinksterdag in Jeruzalem te zijn.

HANDELINGEN 20:16

We zagen in vers 6 al dat de dagen van de ongezuurde broden voorbij waren. Dat is in april, en nu wil hij, denk ik, halverwege juni in Jeruzalem zijn. Dat is mogelijk, maar hij moet zich wel een beetje haasten. Het feit dat hij haast had, maakt het verrassend dat hij zeven dagen in Troas doorbracht. Er moet een goede reden zijn geweest om daar zo lang te dienen, en voordat hij Jeruzalem bereikt, zal hij ook op een andere plaats zeven dagen doorbrengen. Daar komen we op terug wanneer we daar aankomen. Dat zal in Tyrus zijn. Maar hij wilde niet in Efeze stoppen, omdat hij wist dat het hem zou ophouden. Blijkbaar dacht hij dat het hem langer zou ophouden dan de tijd die nodig was om de oudsten van Efeze naar Milete te laten komen om hem te ontmoeten. Daarvoor zou hij een boodschapper 48 kilometer naar Efeze moeten sturen, waarna de oudsten naar hem toe moesten komen, want hij liet de oudsten bij zich roepen. Hij wilde met hen spreken, maar wilde de stad niet ingaan, omdat hij wist dat hij overal bij betrokken zou raken en niet snel zou kunnen vertrekken. Hij had drie

jaar in Efeze doorgebracht, en er zouden veel mensen zijn die wilden dat hij bij hen kwam spreken, die hem wilden zien en die hem wilden ontvangen. Het zou moeilijk zijn om daar snel doorheen te komen.

Daarom voer hij Efeze voorbij en stuurde boodschappers terug naar Efeze met het verzoek of de oudsten van de gemeente naar hem toe wilden komen in Milete. Nu is 30 mijl meer dan een dag lopen, waarschijnlijk twee dagen heen en twee dagen terug. Tegen de tijd dat de oudsten daar aankwamen, had Paulus al vier dagen verloren, misschien vijf. Toch dacht hij kennelijk dat een verblijf in Efeze hem meer tijd zou kosten. Het zou hem moeilijk vallen om binnen vijf dagen weer uit Efeze weg te komen. Daarom koos hij hiervoor.

16

Paulus blikt terug op zijn bediening

Zoals ik al zei, is deze toespraak die hij in Milete tot de oudsten van Efeze hield de enige toespraak in het boek Handelingen die tot christenen is gericht. En dan nog niet tot alle christenen. Het zijn hoofdzakelijk christelijke leiders, de oudsten van de gemeente. Er staat:

Maar hij stuurde iemand uit Milete naar Efeze en liet de ouderlingen van de gemeente halen. En toen zij bij hem gekomen waren, zei hij tegen hen: U weet hoe ik, van de eerste dag af dat ik in Asia aankwam, heel de tijd in uw midden geweest ben en de Heere gediend heb met alle nederigheid en veel tranen, en onder verzoeken die mij overkomen zijn door de aanslagen van de Joden; hoe ik niets van wat nuttig was, nagelaten heb u te verkondigen en te onderwijzen, in het openbaar en in de huizen, en ik heb zowel tegenover Joden als Grieken getuigd van de bekering tot God en het geloof in onze Heere Jezus Christus.

HANDELINGEN 20:17-21

En hier begint zijn toespraak, die het grootste deel van de rest van het hoofdstuk beslaat.

Hij begint met over het verleden te spreken, over wat zij in het verleden van hem hadden gezien. Vanaf de eerste dag dat ik bij jullie kwam, konden jullie mijn leven waarnemen. Jullie zagen dat ik nederig te werk ging en mij niet aan jullie opdrong. Ik heb veel geleden, vooral door de Joden toen ik daar was. Jullie hebben dat allemaal gezien. En toch ben ik, ondanks de gevaren en de moeilijkheden, niet opgehouden geregeld tot jullie te prediken, in het openbaar en van huis tot huis.

Ook hier hadden ze de twee soorten samenkomsten. De samenkomsten aan huis waren waarschijnlijk de echte samenkomsten voor onderlinge gemeenschap. Het openbare onderwijs zal ongetwijfeld bestaan hebben uit het samenbrengen van alle huissamenkomsten op één grotere locatie voor een openbare samenkomst. De gemeente had dus zowel grote als kleine samenkomsten, zoals veel gemeenten tegenwoordig.

17

Bekering tot God en geloof in Christus

Hij zei dat hetgeen waarvan hij getuigde wanneer hij predikte en onderwees, in wezen bekering tot God en geloof in onze Heere Jezus Christus was. Dat is in wezen wat de Bijbel ons telkens weer vertelt. Jezus zei in Zijn eerste opgetekende preek, die maar één vers lang is en waarschijnlijk een samenvatting vormt, in Markus, hoofdstuk 1, vers 15:

en Hij zei: De tijd is vervuld en het Koninkrijk van God is nabijgekomen; bekeer u en geloof het Evangelie.

MARKUS 1:15

Bekeer je dus en geloof. Het Evangelie was een aankondiging: de tijd is vervuld, het Koninkrijk van God is nabijgekomen. En het bevatte een bevel, informatie waaraan een vereiste was verbonden. De informatie is dat het Koninkrijk van God nabijgekomen is. De vereiste luidt: bekeer je en geloof. Kennelijk predikt Paulus vele

jaren later nog steeds diezelfde boodschap: bekering tot God en geloof in onze Heere Jezus Christus. Dat zijn de noodzakelijke voorwaarden voor bekering: je bekeren en geloven.

Merk op dat in beide gevallen bekering als eerste wordt genoemd en geloof als tweede. Ook later, in de eerste drie verzen van Hebreeën, hoofdstuk 6, somt Paulus op wat hij de fundamentele dingen noemt. Hij zegt:

Laten wij daarom het eerste onderwijs met betrekking tot Christus laten rusten, en doorgaan tot de volmaaktheid, zonder opnieuw het fundament te leggen van bekering van dode werken en van geloof in God,

HEBREEËN 6:1

Hij noemt nog vier andere dingen als de fundamentele dingen: doop, handoplegging, opstanding en oordeel. Maar de eerste twee fundamentele dingen zijn bekering en geloof. Merk op dat bekering als eerste komt en geloof als tweede, niet alleen wanneer ze genoemd worden, maar ook in de ervaring.

Het lijkt misschien vreemd om te zeggen dat je je bekeert voordat je gelooft, maar met geloof wordt hier reddend geloof bedoeld. Voordat er reddend geloof is, is er verstandelijk geloof. Dat heeft de duivel. De duivel gelooft en siddert, maar hij heeft zich nooit bekeerd en is nooit in een reddende geloofsrelatie met God gekomen. Hij vertrouwt niet op God. Reddend geloof is niet simpelweg hetzelfde als geloven dat er een God is. Satan gelooft dat, en bijna iedereen ter wereld gelooft dat er een God is.

Maar bekering brengt je tot reddend geloof. Bekering betekent dat je van gedachten verandert. Je wordt tot Christus bekeerd wanneer je van gedachten verandert over wie je gaat vertrouwen. Voordat je op Christus vertrouwd, vertrouwd je iemand of iets anders: jezelf, je ouders, de overheid, het leger, de banken, je bedrijf of wat dan ook. Je vertrouwt voor je leven op iets. Maar wanneer je christen wordt, verander je van gedachten. Je zegt: 'Nee, ik ga nu op Christus vertrouwen. Het zal helemaal om Hem

draaien.’ Om vanuit een eenvoudig verstandelijk besef en geloof dat er een God is of dat Jezus werkelijk bestaat, tot reddend geloof te komen, is een omslag nodig. Die omslag wordt bekering genoemd.

Het is een verandering van gedachten. Deze twee worden herhaaldelijk samen genoemd, met bekering op de eerste plaats, omdat bekering je logischerwijs tot reddend geloof brengt. Je moet van gedachten veranderen ten opzichte van wat je daarvoor dacht, om juist te kunnen denken en op God te vertrouwen.

18

Boeien en verdrukkingen in Jeruzalem

Vers 22:

En nu, zie, ik reis, gebonden door de Geest, naar Jeruzalem, en ik weet niet wat ik daar zal tegenkomen, behalve dan dat de Heilige Geest van stad tot stad getuigt dat mij boeien en verdrukkingen te wachten staan.

HANDELINGEN 20:22-23

We lezen nergens dat de Heilige Geest vóór dit punt ook maar één keer dat getuigenis gaf. We lezen wel over een paar keer hierna, wanneer hij in Tyrus komt en ook wanneer Agabus hem in Caesarea bezoekt. Tweemaal zal de Heilige Geest hem waarschuwen voor de moeilijkheden die hem te wachten staan, voor boeien enzovoort. Maar blijkbaar zijn er vóór dit moment nog andere gelegenheden geweest die niet zijn opgetekend. Overal waar Paulus komt, zegt de Heilige Geest:

Ga naar Jeruzalem, en daar zul je geboeid worden. Je komt in de gevangenis terecht.

Dan vraag ik me af waarom hij zegt:

Ik weet niet wat er met me gaat gebeuren.

Hij zegt:

Ik weet niet wat er met me gaat gebeuren, behalve dat de Heilige Geest zegt dat me boeien en gevangenisstraf te wachten staan.

Ik denk dat hij daarmee bedoelt:

Ik weet niet of ik het zal overleven.

De Heilige Geest heeft hem verteld dat hij geboeid en gevangengezet zal worden, maar hij heeft geen idee wat de uiteindelijke afloop zal zijn. Zal hij het overleven? Zal hij sterven? Zal hij een martelaar worden? Hij weet niet wat er uiteindelijk met hem zal gebeuren. Maar hij weet wel dat er tussen nu en zijn uiteindelijke einde boeien en gevangenschap liggen, omdat de Heilige Geest hem dat heeft verteld.

19

Was Paulus door de Geest geleid?

Hij zegt:

En nu, zie, ik reis, gebonden door de Geest, naar Jeruzalem, en ik weet niet wat ik daar zal tegenkomen,

HANDELINGEN 20:22

waardoor het klinkt alsof hij voelt dat de Heilige Geest van hem verlangt dat hij gaat. We zagen eerder, in hoofdstuk 19, vers 21, wat er over Paulus staat:

En toen dit alles voorbij was, nam Paulus zich in de geest voor door Macedonië en Achaje te gaan om naar Jeruzalem te reizen. Hij zei: Wanneer ik daar geweest ben, moet ik ook Rome zien.

HANDELINGEN 19:21

De zinsnede „nam Paulus zich in de geest voor” kan worden vertaald als:

Hij nam zich dat vanbinnen voor.

Dat wil zeggen dat er niet noodzakelijk staat dat de Heilige Geest hem hierin leidde. Het kan betekenen dat dit in zijn eigen geest, in zijn eigen hart, zijn droom en zijn vaste voornemen was:

Ik wil naar Jeruzalem en daarna naar Rome.

Het is dus niet helemaal duidelijk of het betekent dat de Heilige Geest hem inderdaad leidde om naar Jeruzalem te gaan, of dat het om zijn eigen geest ging.

Wanneer hij hier in hoofdstuk 20 zegt:

En nu, zie, ik reis, gebonden door de Geest, naar Jeruzalem, en ik weet niet wat ik daar zal tegenkomen,

HANDELINGEN 20:22

kan de onderliggende formulering ook worden opgevat als: „Ik voel me in mijn eigen geest, vanbinnen, gedrongen.” De HSV kiest hier echter expliciet voor „de Geest”. Volgens de andere lezing betekent de tekst dus niet noodzakelijk dat de Heilige Geest hem leiding heeft gegeven. Wanneer hij de Heilige Geest wel noemt, zegt hij in feite:

behalve dan dat de Heilige Geest van stad tot stad getuigt dat mij boeien en verdrukkingen te wachten staan.

HANDELINGEN 20:23

20

Had Paulus naar Jeruzalem moeten gaan?

We zullen zien dat Agabus gaat profeteren dat Paulus door de Joden geboeid zal worden wanneer hij naar Jeruzalem gaat. Maar zelfs daarvoor zullen de mensen in Tyrus hem door de Geest waarschuwen om niet te gaan. De formulering is interessant. We zullen die tegenkomen in hoofdstuk 21, vers 4, waar staat dat de discipelen in

Tyrus Paulus door de Geest zeiden niet naar Jeruzalem te gaan. Dat klinkt alsof de Geest van God hem zegt dat hij niet moet gaan. Niet alleen dat hij geboeid zal worden wanneer hij gaat, maar:

En nadat wij er discipelen gevonden hadden, bleven wij daar zeven dagen. Zij zeiden tegen Paulus, door de Geest, dat hij niet naar Jeruzalem moest gaan.

HANDELINGEN 21:4

Als je al het materiaal dat Lukas ons heeft gegeven bij elkaar neemt, klinkt het alsof Paulus er beslist van overtuigd is dat hij de leiding van de Heilige Geest volgt. Maar Lukas lijkt te denken dat sommigen van deze mensen hem door de Geest zeiden:

Ga daar niet heen.

Als het door de Geest was, dan zei de Heilige Geest tegen hem:

Ga niet.

Of Paulus naar Jeruzalem had moeten gaan, is een van die grote controverses waarover christenen van mening verschillen. Sommigen vinden dat Paulus geen fouten kon maken en dat hij daarom in Jeruzalem hoorde te zijn. Anderen vinden dat Lukas ons vertelt dat God probeert hem ervan te weerhouden te gaan, maar dat Paulus vastbesloten is te gaan omdat hij dit niet ziet als een poging van God om hem tegen te houden. Hij denkt dat God wil dat hij gaat. Waarschijnlijk denkt hij dat zijn vrienden uit medeleven en bezorgdheid niet willen dat hij gaat en een gevangenisstraf tegemoetgaat.

Maar toen hij erheen ging, werd hij niet alleen gevangengezet, maar ook vier jaar lang in gevangenschap gehouden. Dat betekent dat hij niet naar Rome of Spanje ging zoals hij van plan was, althans niet meteen. Misschien is hij er later heen gegaan. Hij ging later natuurlijk geboeid naar Rome, en misschien is hij naar Spanje gegaan zoals hij van plan was, maar hij werd beslist vastgehouden.

Er valt veel voor te zeggen dat hij vrijwel onmiddellijk naar Rome en Spanje had kunnen gaan als hij niet naar Jeruzalem was gegaan. Zijn plannen, waarvan hij beslist voelde dat ze van de Heere kwamen, werden dus onmiskenbaar onderbroken doordat hij naar Jeruzalem ging. Misschien had hij moeten luisteren naar degenen die zeiden dat hij niet moest gaan.

Aan de andere kant zeggen sommigen: „Maar hij schreef de vier gevangenisbrieven toen hij gevangenzat in Rome of in Caesarea, en daarom is dat goed.” Ja, maar hij schreef ook veel brieven toen hij niet gevangenzat. Hij had die gevangenisbrieven ook buiten de gevangenis kunnen schrijven. Hij had ze op een schip kunnen schrijven, vanuit Efeze of ergens anders, of vanuit Rome of Spanje.

Het is werkelijk een onoplosbaar raadsel. Wilde God werkelijk dat hij naar Jeruzalem ging? Het liep daar niet goed met hem af. Het maakte zijn leven alleen maar ingewikkelder en schakelde hem verscheidene jaren uit. Misschien was het een vergissing. In elk geval geloofde hij op dat moment in zijn eigen hart dat het Gods wil was. Maar als we geloven dat Paulus zich niet kon vergissen in zijn leiding, wordt ons gevraagd hoger over Paulus te denken dan wat de Bijbel ons over hem vertelt. Ieder mens kan zich vergissen. Petrus vergiste zich. Paulus moest hem vanwege zijn vergissing openlijk terechtwijzen. Er is dus geen reden om te geloven dat Paulus zich niet zo nu en dan kon vergissen. Hoe dan ook, hij meende dat God wilde dat hij dit deed.

21

Het ene Evangelie van Gods genade

Vers 24:

Maar ik maak mij nergens zorgen over, en ook acht ik mijn leven niet kostbaar voor mijzelf, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, evenals de bediening die ik van de Heere Jezus ontvangen heb om te getuigen van het Evangelie van Gods genade.

HANDELINGEN 20:24

Daarmee bedoelt hij de dreigementen dat hij gebonden en gevangengezet zou worden. „Hierdoor laat ik me niet intimideren.”

Hier, en alleen hier, wordt het Evangelie het Evangelie van de genade genoemd, of het Evangelie van de genade van God. In de hele Schrift staat het Evangelie onder vele namen bekend. Soms noemt Paulus het eenvoudigweg:

mijn evangelie. Soms noemt hij het het Evangelie van God. Soms noemt hij het het Evangelie van de Heere Jezus Christus, of het Evangelie van Christus. Heel vaak wordt het het Evangelie van het Koninkrijk van God genoemd. Dit zijn geen verschillende boodschappen. Dit is allemaal hetzelfde Evangelie. Er is maar één Evangelie.

Paulus zei:

Maar zelfs als wij, of een engel uit de hemel, u een evangelie zouden verkondigen, anders dan wat wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt. Zoals wij al eerder gezegd hebben, zo zeg ik ook nu weer: Als iemand u een evangelie verkondigt anders dan wat u ontvangen hebt, die zij vervloekt.

GALATEN 1:8-9

Er kunnen niet twee Evangeliën naast elkaar worden aanvaard.

In Galaten zei hij:

Als iemand een ander evangelie verkondigt, laat hem dan vervloekt zijn.

In 2 Korinthe, hoofdstuk 11, zei hij:

Ik vrees dat u het misschien zult aanvaarden als iemand een ander Evangelie predikt.

2 KORINTHE 11:4

Paulus erkende niet meer dan één Evangelie, slechts één. Het was het Evangelie van God. Het was het Evangelie van Christus. Het was het Evangelie van het Koninkrijk. Het was het Evangelie van de genade, wat eenvoudigweg het goede nieuws van genade betekent, het goede nieuws van het Koninkrijk. Met „het Evangelie van de genade” wordt niet iets anders bedoeld, alsof het een andere boodschap is dan het Evangelie van het Koninkrijk.

De reden waarom ik dit zeg, is dat er een hele stroming binnen de evangelische theologie bestaat die leert dat er twee Evangeliën zijn. Er is één Evangelie voor de Joden, dat Jezus predikte en dat tijdens de grote verdrukking opnieuw gepredikt zal worden, zeggen zij. Dat is het Evangelie van het Koninkrijk van God, zeggen zij. Maar zij zeggen dat het Evangelie dat tijdens het tijdperk van de gemeente, of de bedeling van de gemeente, gepredikt wordt, het Evangelie van de genade is. Zij zeggen dat de boodschap anders is. Omdat de Joden Christus en Zijn Evangelie van het Koninkrijk verwierpen, wordt er tot het einde van het tijdperk van de gemeente een ander Evangelie gepredikt. Daarna zal het Evangelie van het Koninkrijk opnieuw gepredikt worden.

Het is een zeer uitgewerkt stelsel, dat zeer uitvoerig wordt verdedigd, maar het is eenvoudigweg niet waar. Nogmaals, de enige keer dat de Bijbel met die term over het Evangelie van de genade spreekt, is hier in vers 24, waar Paulus zegt dat hij van het Evangelie van de genade van God heeft getuigd. Maar kijk naar het volgende vers. Hij zegt:

En nu, zie, ik weet dat u allen, bij wie ik rondgegaan ben en het Koninkrijk van God gepredikt heb, mijn gezicht niet meer zult zien.

HANDELINGEN 20:25

Predikt hij het Evangelie van de genade, of predikt hij het Koninkrijk van God? Welke van de twee is het? Beide. Het is hetzelfde Evangelie. Er is maar één Evangelie. Hij kan het het Evangelie van de genade noemen, omdat het een boodschap over Gods genade is. Hij kan het het Evangelie van het Koninkrijk noemen, omdat het ook een boodschap over Gods Koninkrijk is. Die twee zijn niet met elkaar in strijd. In deze twee opeenvolgende verzen zegt hij dat hij beide dingen onderwijst. Ze zijn allebei hetzelfde.

22

Paulus als trouwe wachter

Hij zegt:

En nu, zie, ik weet dat u allen, bij wie ik rondgegaan ben en het Koninkrijk van God gepredikt heb, mijn gezicht niet meer zult zien. Daarom betuig ik u op de huidige dag dat ik rein ben van het bloed van u allen,

HANDELINGEN 20:25-26

Waarschijnlijk denkt hij aan Ezechiël. God vertelde hem in Ezechiël, hoofdstuk 3, dat als de wachter de mensen niet waarschuwt wanneer het gevaar eraan komt, hun bloed op zijn hoofd zal zijn. In Ezechiël 33:4-5 staat daarnaast dat, als de wachter hen waarschuwt en zij niet luisteren, hun bloed op hun eigen hoofd is. God zegt dat tweemaal tegen Ezechiël, en Paulus lijkt dat beeld in gedachten te hebben. „Ik ben vrij van bloedschuld. Jullie bloed is op jullie eigen hoofd. Ik heb jullie alles gegeven wat ik jullie kan geven. Ik heb jullie gewaarschuwd. Ik heb het jullie dag en nacht verteld. Ik heb tot jullie gepredikt. Nu ben ik onschuldig aan jullie bloed. Het is aan jullie om te beslissen hoe jullie verdergaan.”

want ik heb niet nagelaten u heel het raadsbesluit van God te verkondigen.

HANDELINGEN 20:27

Dat wil zeggen: „Ik heb niets achtergehouden wat ik wist. Alles waarvan ik wist dat het nuttig zou zijn, alles wat God tegen mij had gezegd, heb ik met jullie gedeeld.”

Zie dan toe op uzelf en op heel de kudde, te midden waarvan de Heilige Geest u tot opzieners aangesteld heeft om de gemeente van God te weiden, die Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.

HANDELINGEN 20:28

„Zijn eigen bloed” klinkt als Gods eigen bloed, en dit zou gezien kunnen worden als een sterk argument voor de godheid van Christus. Hij heeft het duidelijk over het bloed van Jezus, maar hij zegt:

de gemeente van God, die Hij met Zijn eigen bloed heeft gekocht. Daarom lijkt het erop dat het bloed van Jezus het bloed van God is, en dat Jezus dus God is.

Er zijn echter geleerden die zeggen dat deze zinsnede anders vertaald zou kunnen worden. Je zou kunnen vertalen: „het bloed van Zijn Eigene”, waarmee Zijn eigen Zoon bedoeld wordt, in plaats van Gods eigen bloed. Dus: het bloed van Zijn Eigene, waarmee natuurlijk Jezus bedoeld wordt, maar zonder dat daarmee noodzakelijk gezegd wordt dat Jezus God is. Het kan op beide manieren worden opgevat. Natuurlijk

geloof ik dat Jezus God is. Maar hoewel Hij dat is, wil Paulus dat hier misschien niet zeggen. Het punt is dat we niet precies weten hoe hij die laatste zinsnede bedoelde. „Het bloed van Zijn Eigene” en „Zijn eigen bloed” zijn allebei mogelijke vertalingen.

23

Oudsten, opzieners en herders

Nu zegt hij tegen deze oudsten, de leiders van de gemeente, dat ze acht moeten slaan op zichzelf. Dat zou betekenen dat ze allereerst op hun eigen leven moeten letten. Leiders van gemeenten moeten ervoor zorgen dat ze hun zaken op orde hebben en leven zoals ze behoren te leven. Dat is hun eerste verplichting. Ten tweede moeten ze toezicht houden op de gemeente, want de Heilige Geest heeft hen tot opzieners aangesteld.

Het woord „opzieners” is episkopos, of episkopoi in het meervoud. Dat woord wordt elders in bepaalde vertalingen met „bisschoppen” vertaald, al gebeurt dat hier niet. Paulus spreekt in 1 Timotheüs 3:1 over het aanstellen van bisschoppen. In Titus 1 spreekt hij over het aanstellen van oudsten, maar vervolgens begint hij hun vereisten te bespreken, want een bisschop moet onberispelijk zijn. Episkopoi wordt op een paar plaatsen ten onrechte met „bisschoppen” vertaald. Ik denk dat dit meer te maken heeft met de invloed van de Kerk van Engeland op de Engelse vertaling, want zij hadden bisschoppen als liturgische titel.

Het woord betekent alleen maar een opziener, een toezichthouder, iemand die toezicht houdt op dingen. Het betekent niet dat zij puntige hoofddeksels dragen of veel politieke macht in de kerk hebben. Het betekent eenvoudig dat ze toezicht houden. Dat doen de oudsten. De oudsten zijn de opzieners. Zij zijn de bisschoppen, als we die term gebruiken.

De oudsten zijn tot opzieners van de gemeente aangesteld en ze krijgen de opdracht de gemeente te weiden. Daar komt het woord „herder” vandaan. In de vroege gemeente waren er geen gemeenten die één herder hadden. Er waren gemeenten met herders, in het meervoud, en dat waren gewoon de oudsten. Het woord voor herder, poimen in

het Grieks, is het gewone woord voor iemand die schapen hoedt. De oudsten waren degenen die toezicht moesten houden en moesten weiden. Dat wil zeggen: zij moesten de bisschoppen en de herders zijn.

Al deze termen worden in het Nieuwe Testament door elkaar gebruikt, en er was nooit een gemeente die er maar één had. Paulus en Barnabas stelden in elke gemeente oudsten aan, in het meervoud. Jakobus zei dat je, als je ziek bent, de oudsten, in het meervoud, van de gemeente, in het enkelvoud, moet roepen. Hier worden de oudsten van de gemeente in Efeze naar Paulus toe gehaald om met hem te spreken. Elke gemeente had oudsten, in het meervoud. De oudstenraad, de groep oudsten, bestond uit de opzieners en de herders. Ze kregen de opdracht om te weiden.

We zien dat Petrus al deze ideeën in 1 Petrus 5 samenbrengt. Vanaf vers 1 zegt Petrus:

De ouderlingen onder u roep ik ertoe op, als medeouderling en getuige van het lijden van Christus en deelgenoot van de heerlijkheid die geopenbaard zal worden:

1 PETRUS 5:1

In vers 2 spoort hij hen aan:

Hoed de kudde van God die bij u is en houd daar toezicht op, niet gedwongen, maar vrijwillig; niet uit winstbejag, maar bereidwillig;

1 PETRUS 5:2

Oftewel: wees herder over de kudde. En „opzieners” is episkopoi. De oudsten, herders en opzieners zijn dus allemaal dezelfde mensen. Hetzelfde geldt in Handelingen 20:28. Zowel Paulus als Petrus gebruikt het woord „herder” voor dezelfde mensen die opzieners of bisschoppen zijn, en dit zijn dezelfde mensen die oudsten worden genoemd. In elke gemeente zijn er verscheidene van hen, of een aantal van hen.

Uit de vroege kerk is geen gemeente bekend die één afzonderlijke herder had. Ze werden daarentegen bestuurd door meerdere oudsten. Of het noodzakelijk is om dat in onze tijd na te volgen, is nu niet mijn onderwerp. Ik wijs er alleen maar op.

24

Waakzaamheid voor wolven en valse leer

Vers 29 zegt:

Want dit weet ik: dat na mijn vertrek wrede wolven bij u zullen binnenkomen, die de kudde niet sparen; en dat uit uw eigen midden mannen zullen opstaan die de waarheid verdraaien om de discipelen weg te trekken achter zich aan. Daarom: wees waakzaam, en bedenk dat ik drie jaar lang, nacht en dag, niet heb opgehouden iedereen onder tranen terecht te wijzen.

HANDELINGEN 20:29-31

Hij zegt dat ze voor deze wolven moeten uitkijken. Zelfs uit hun eigen midden zullen wolven opstaan. En „uw eigen midden” betekent hier de oudstenraad. Dat is in de latere geschiedenis beslist gebeurd. Kijk maar naar de bisschoppen in de Roomse Kerk. Hoeveel van hen waren wolven in plaats van herders? Hoeveel pausen waren goddeloze mannen? Als je de kerkgeschiedenis niet kent, kun je daar geen antwoord op geven. Als je die wel kent, weet je dat veel pausen volstreekte wolven in schaapskieren waren. Dat gold ook voor veel bisschoppen in de Roomse Kerk. Soms komen de ergste wolven, die de gemeente de meeste schade toebrengen, juist uit de leiding van de gemeente zelf.

Deze mensen zullen anderen achter zich aan trekken. Ze zullen de kudde niet ontzien. Je moet voor hen uitkijken. Jezus schrijft in Openbaring 2 een brief aan dezezelfde mensen, de Efeziërs, en prijst hen omdat ze dienaren hebben getoetst. Hij zei:

Ik ken uw werken, uw inspanning en uw volharding, en weet dat u slechte mensen niet kunt verdragen, en dat u hen op de proef hebt gesteld die van zichzelf zeggen dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn, en dat u hebt ontdekt dat zij leugenaars zijn.

OPENBARING 2:2

Dat is goed. De gemeente nam de aanwijzingen van Paulus serieus. Ze keken uit voor wolven.

In het begin van de tweede eeuw schreef Ignatius ook een brief aan de Efeziërs. Hij prees hen omdat ze nog altijd op hun hoede waren voor valse leraren. Het woord van Paulus was bij hen blijven hangen. Helaas zei Jezus echter dat ze hun eerste liefde hadden verlaten. Toen Hij Openbaring schreef, waakten ze tegen valse leer, maar in die periode was hun liefde enigszins verkoeld. Jezus zei dat ze daarnaar moesten terugkeren. Houd niet op onderscheidingsvermogen te gebruiken, maar houd ook niet op lief te hebben. Soms is het moeilijk om daar een evenwicht in te vinden. Enerzijds onderscheidingsvermogen gebruiken en een oordeel vellen over valse leer en valse wolven, en anderzijds je liefde niet verliezen, maar liefdevol blijven en ijveren voor de waarheid: soms is dat een moeilijke evenwichtsoefening.

25

Arbeid, vrijgevigheid en afscheid

Vers 32:

En nu, broeders, ik draag u op aan God en aan het woord van Zijn genade, aan Hem Die bij machte is om u op te bouwen en u een erfdeel te geven onder al de geheiligden.

HANDELINGEN 20:32

Volgens de hier gevolgde Engelse lezing kan Gods Woord je opbouwen en je een erfdeel geven; de HSV verbindt dit vermogen grammaticaal met God Zelf.

Ik heb niemand's zilver of goud of kleding verlangd. En u weet zelf dat deze handen dienst hebben gedaan om te voorzien in mijn behoeften, en voor hen die bij mij waren.

HANDELINGEN 20:33-34

Paulus ontving geen salaris. Paulus vroeg geen geld voor zijn bediening. Hij werkte. Hij voorzag niet alleen in zijn eigen levensonderhoud, maar ook in dat van zijn team.

Hij werkte voltijds in de bediening en voltijds als tentenmaker. Als ongehuwde man kon hij beide taken combineren. Een getrouwde man zou enige tijd met zijn gezin moeten doorbrengen, maar een man zonder gezin kon beide diensten draaien, en dat deed hij. Hij werkte voltijds om zichzelf en zijn team te onderhouden. Daarnaast besteedde hij waarschijnlijk evenveel of meer uren per dag aan prediken.

Ik heb u in alles laten zien dat men, door zo te arbeiden, het moet opnemen voor de zwakken en de woorden van de Heere Jezus in herinnering moet houden, namelijk dat Hij gezegd heeft: Het is zaliger te geven dan te ontvangen.

HANDELINGEN 20:35

In de evangeliën staat nergens opgetekend dat Jezus dat heeft gezegd. Dat betekent dat Jezus veel dingen heeft gezegd die niet in de evangeliën zijn opgetekend, en dat veel daarvan bekend waren. De evangeliëschrijvers hebben niet alles opgetekend wat Hij zei. Maar in de vroege gemeente waren veel uitspraken van Jezus bij de christenen bekend, en die zijn eenvoudigweg nooit opgeschreven. Dit is een geval waarin Jezus iets zei en Paulus en zijn toehoorders daarvan wisten, maar wij zouden er niet van weten als we zijn toespraak niet lazen. Jezus heeft inderdaad gezegd:

Geven maakt gelukkiger dan ontvangen.

Het woord dat de HSV hier met „zaliger” weergeeft, duidt op geluk of zegen. Zo eindigt hij zijn toespraak.

En toen hij dit gezegd had, knielde hij neer en bad met hen allen. En allen begonnen luid te huilen, vielen Paulus om de hals en kusten hem, zeer bedroefd, vooral om het woord dat hij gesproken had, namelijk dat zij zijn gezicht niet meer zouden zien. En zij deden hem uitgeleide naar het schip.

HANDELINGEN 20:36-38

Hij vertrekt dus uit Milete nadat hij deze krachtige aansporing heeft gegeven aan de leiders van de gemeente in Efeze. Omdat dit de enige toespraak van Paulus tot een christelijk publiek is die we hebben, heeft die des te meer waarde. Vooral wat christelijk leiderschap betreft, vat deze toespraak samen waar zij voor op hun hoede moeten zijn en wat zij moeten doen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Handelingen 19:21
- Handelingen 20:1
- Romeinen 15:24-28
- Romeinen 1:10-13
- Romeinen 15:19
- Romeinen 15:23-25
- Romeinen 16:1
- Handelingen 20:4
- Handelingen 21:20-21
- Handelingen 20:5
- Handelingen 20:6
- Handelingen 20:7-12
- 1 Korinthe 16:2-3

- Openbaring 1:10
- Handelingen 20:10
- Handelingen 20:13
- Handelingen 20:13-14
- Handelingen 20:15
- Handelingen 20:16
- Handelingen 20:17-21
- Markus 1:15
- Hebreëën 6:1
- Handelingen 20:22-23
- Handelingen 20:22
- Handelingen 20:23
- Handelingen 21:4
- Handelingen 20:24
- Galaten 1:8-9
- 2 Korinthe 11:4
- Handelingen 20:25
- Handelingen 20:25-26
- Handelingen 20:27
- Handelingen 20:28
- 1 Petrus 5:1
- 1 Petrus 5:2
- Handelingen 20:29-31
- Openbaring 2:2
- Handelingen 20:32
- Handelingen 20:33-34
- Handelingen 20:35
- Handelingen 20:36-38

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.